

Anneli Ramos Pöder

KUUBA

ÜHES HINGETÕMBES

Kuuba ühes hingetõmbes

Anneli Ramos Pöder

KUUBA
ÜHES HINGETÕMBES

Tõlkinud Toomas Kahur

*Toledo
Inkspäster*

Toimetanud Mari Laan
Kujundanud ja küljendanud Mari Ainso
Kaanel autori maal
Raamatu fotod erakogust

Autoriõigused: Anneli Ramos Pöder ja Toledo kirjastus, 2025
www.toledo.ee
Raamatu lisapeatükid kirjastuse kodulehel

ISBN 978-9916-9328-2-7

Trükitud Greif OÜ trükikojas

*Vanaema Idaliale ja vanaisa Ramosele
Emale, kes isegi hambaid pestes raamatut loeb
Isale, kelle viis hauda inimeste ükskõiksus*

*Aristoteles õpetas, et aju on vaid koht, kus jahutatakse verd,
ning sellel pole mõtlemisprotsessiga midagi pistmist.
See kehtib, aga ainult teatud inimeste puhul.*

Will Cuppy

*Hullumeelsuse uurimine ei ole piisav terve mõistuse
tekitamiseks.*

Eckhart Tolle

Tiiu Pöder pärast Kuubale saabumist, mai 1967

Sissejuhatus minu emalt

Jah, see oli unustamatu kogemus, kui ma 5. mail 1967. aastal astusin lennukist välja otse troopilisse keskpäeva. Sellist peaaegu lagipähe paistvat eredat päikest polnud ma kunagi tundnud, lisaks niisugune eriline niiskus nagu Võru linna-sauna pesuruumis mis ilma puudutamata puudutab ja helligitab ning kunagi maha ei jäta, välja arvatud talvekuudel.

Meie moodi kinniseid klaasaknaid seal polnud, olid ribiaknad, mis võisid olla ja tavaliselt olidki puidust. Duši all käimine kord päevas oli tavaline ja muidugi ei mingit sauna, kui kogu aeg keset sauna elad. Mõnes Havanna luks-hotellis oli ehk aurusaun, aga sedagi pidi nagu tikutulega talvekuudel otsima. Ja siis need kodud kiiktoolidega elutoas: kujutage endale ette pilti, et teil on külalised ja kõik neli inimest ajavad juttu, kiikudes uhketel kiiktoolidel, mille seljatugi on punutud, auklik, sest muidu on kümne minuti pärast selg märg.

Kuuba toidud olid täiesti uus maailm. Sellel ajal oli mango ju meil Eestis täiesti tundmatu, rääkimata avokaadost, guajaavist, annoonast, papaiast või siis maguskartulist ja maniokist. Ka ei olnud ma kunagi sünninud musti Türgi ube riisiga, nagu seda süüakse Ladina-Ameerikas ja Hispaanias.

Selle maitsva toidu nimi on *moros y cristianos* – maurid ja kristlased. Ja kõik need imepärased maisitoidud, küll soolased, küll magusad.

Kuubalased ise on muidugi maailm omaette. Ühe põhjamaalase jaoks on nad väga lõbusad, väga dünaamilised, liikuvad. Sinust möödudes ei lähe nad mööda, vaid vaatavad sõbralikult või uudistavalt otsa. See on nagu sõnatu tervitus: ahaa, sa oled ka olemas! See on tantsiv rahvas, rütmitungetus tuleb lapsele juba emapiimaga kaasa. Kui olin esimest korda karnevalil, veel enne Anneli sündimist, siis see sinu poole liikuv või õigemini õõtsuv meestest koosnev ansambel ja ürgne muusika ... seda peaks igaüks kuulma-nägema-tunnetama, see on midagi kirjeldamatut. Veel praegugi kirjutades tõusevad ihukarvad püsti. Niisugune pilt silme ees, lendasingi ma otse sünnitusmajja. Nii et on aeg anda sõna edasi tütrele.

Tiiu Pöder

Eellugu kuubalikkusest

Mul on kaks kodumaad, Kuuba ja Eesti. Minu isa on kuubalane ja ema eestlanna.

Jalutan külmal varakevadel Pirita metsas, 8715 kilomeetri kaugusel kohast, millest hakkab rääkima. Kuuba ja Eesti on kaks täielikku vastandit, on peaaegu võimatu nende vahel sarnasusi leida. Kergem oleks isegi võrrelda Kuubat Saaremaaga, sest mõlemad on saared ning nende elanikud on olnud geograafilise paratamatuse tõttu mingil moel eraldatud ja loonud omaenda eripäraseid traditsioone. Proovides leida midagigi ühist, meenub mulle *gofio* ehk kama, mida süüakse nii siin kui seal. Iseärasuseks on see, et Kuubal tähendab *comegofio* – kamasööja – napakat. Teine ühisosa on hernesupp. Hernes on toiduaine, mis on Kuubal küll kogu aeg olemas olnud, kuid mis pärast 1959. aasta revolutsiooni muutus üleüldise toiduainepuuduse tõttu kuubalaste toidulaua sagedasimaks (ja samal ajal ka vihatumaks) koostisosaks, kuna seda hakati Nõukogude Liidust suurtes kogustes importima.

Seda, kus asub Kuuba, teavad kõik, välja arvatud Hitler, kes karjus: „Kus, kurat, on see Kuuba!“, kui riik ennast Teises maailmasõjas neutraalseks kuulutas. Eesti aga on

kuubalasele tihtipeale tundmatu maa. Mõned paigutavad selle Balkanile, teised Rumeenia lähistelevõi lihtsalt Venemaale. Kuubalaste jaoks on Eesti enamasti Venemaa, paremal juhul Nõukogude Liidu sünonüüm. Nõukogude aeg ühendab Kuubat ja Eestit ja mina olen selle ühenduse produkt. Peaksin laskma teha endale tätoveeringu „Made in USSR, hind 50 kopikat“.

Kuubal elades oli päevi, mis meenutasid mulle Eestit, sest lapsepõlves käisin kaks korda külas oma vanavanematel Võrus. Esimesel korral olin kaheaastane ja teisel neljane. Neil kahel korral oli meil võimalus jääda peaaegu aastaks. Niisiis, kuna Eesti ei olnud mulle võõras, meeldis mulle väga Kuuba talv, kui kergelt sadas ja pärast talveajale üleminekut läks öhtul kell kuus pimedaks. Külma ja pimeduse Kuubal oli midagi teistsugust. Olgugi et talv võis kesta vaid nädala, muutsid need pilvised päevad mere halliks ja mul oli tunne, nagu seisaksin Läänemere ääres. See pani minu geenid värisema, ihkasin kirjutada sügisballe ja saarelt minema lennata. Vahel mängisin sõbrannadega suusatamist: viskasin vanaema toa kivipõrandale puudrit, et lund ja libisemist imiteerida. „Suusatasime“, samal ajal kui päike tänavail higiseid kuubalasi piitsutas. Milline vastuolu! Võiks öelda, et troopikas sellise asja peale tulla on haiglane.

Mulle ei meeldi troopiline kaos. Alatasa küsitakse, kumb on mulle lähedasem, Kuuba või Eesti, ja ma ei oska vastata. Kuubal ma sündisin, kasvasin ja elasin kaheksateist aastat. Lapsepõlv on ülioluline igale inimolendile, seetõttu ma tunnen ja mõtlen osalt nagu kuubalane. Hiljem aga olen elanud kuus aastat Moskvas, veel kaks Kuubal, kaks Stockholmis ja ülejäänud elu, kuni tänase päevani, Eestis. Nüüd tunnen end

juba väga teistmoodi. Ma ei ole enam kuubalane, aga eestlane samuti mitte. Küll sul on alles veider segapäritolu! Seda ütlevad paljud, enne kui saavad teada põhjuse, ja siis jõuavad järeldusele, et kõik absurdne pärineb Nõukogude ajast.

Kas Kuuba on võti või lukk?

Kuuba on saar. Mõte, et see on määranud Kuuba saatuse, ei lase minust lahti. Kuuba saar on alligaatorikujuline. Lõunasse jääb Kariibi meri ja põhja poole Atlandi ookean, kaardilt saab igaks juhuks üle kontrollida. Öeldakse, et Kuuba on võti Mehhiko lahele, niimoodi kujutatakse saart ka riigivapil – strateegilise võtmena.

Christoph Kolumbus, kes puhtjuhuslikult 1492. aastal saarel maabus, uskus alguses põliselanikke, kes rääkisid, et Kuuba on lõputu. Palju kaugemale ta enam ei seilanudki ja oma teisel reisel, 1494. aastal, oli ta lõplikult veendunud, et on jõudnud Aasiasse. Purjetanud mööda lõunarannikut läände peaaegu saare lõppu, San Antonio neemeni, pööras ta ümber ja sõitis tagasi Hispaaniasse. Uskumatu! Alles 1509. aastal tõestas Sebastián Ocampo ümber Kuuba seilates erilise heameelela, et tegemist ei ole mandriga ja sealt saab ka kaugemale edasi sõita. 1511. aastal algas kolonisatsioon, mis kestis 19. sajandini, kui algasid iseseisvussõjad.

Asteegid ei jõudnud eales siinsetele randadele ja Kuuba põliselanikeks olid vähearenenud hõimud, kes ei teadnud midagi püramiidide püstitamisest ning elasid lihtsates puust ja pilliroost onnides. Veel 15. sajandil hõõruti tule saami-

seks puukeppe ning sel ajal, kui mehed kala püüdsid ja jahti pidasid, korjasid naised terve päeva puuvilju ja tigusid, või oli see vastupidi. Igatahes oli neil ikka rahulik elu! Preester Bartolomé de las Casas, kes saabus saarele „indiaanlasi“ ristima, oli selle vastu, et hispaanlased põliselanikke kulla otsimiseks raskele tööle sundisid. Kes tööd ei teinud, see põletati tuleriidal – inkvisitsiooni julm pärand ja osa Hispaania mustast legendist. Niisiis, Bartolomé oli põliselanikest niivõrd kahju, et ta nõudis Hispaania kroonilt Aafrika orjade saatmist saarele, et kergendada väheste alles jäänud põliselanike elu ning säästa neid surmast, mida nad ei väärinud. Seda ta hiljem kahetses.

24. veebruaril 1895. aastal algas iseseisvussõda Hispaania Kuningriigi vastu, mis Ameerika Ühendriikide abiga lõppes võidukalt samuti 24. veebruaril, 1899. aastal. Hispaania ja USA vahel sõlmiti Pariisi leping, kust Kuuba esindajad kõrvale jäeti. Juba 1805. aastal oli president Jefferson mõista andnud, et USA saaks Hispaaniaga sõja puhkedes Kuuba üle võtta. 20. mail 1902 sündis Kuuba Vabariik, võimul oli järgemööda 25 presidenti, kellel USA oligarhid hoolikalt silma peal hoidsid.

Aastal 1959 võidutses Kuuba revolutsioon – see on mõiste, mida kasutatakse Fulgencio Batista valitsuse kukutamise kohta 26. juuli liikumise poolt Fidel Castro juhtimisel. Nikita Hruštšov kuulutas end fidelistik ja saabus oma raketidega saarele, et ameeriklastega tüli norida, ning järgnenud kolmkümmend aastat oli Kuuba lähemal Ida-Euroopale kui Floridale. Nüüd on Kuuba taas lähemal Floridale. Aga kes teab, võib-olla ka sellest kaugemal, väga kaugel, eemale triivimas – saar ju liigub.

Kui natuke fantaseerida, võib ette kujutada, et Kuuba oli Eedeni aed, mitte saar, ja jumal lõi rõõmsalt Aadama ning hiljem kiirustades Eeva, sest Aadamal hakkas igav. Hiljem juhtus muidugi kõik see, mis on niigi teada, ja siis jumal karistas neid ning ümbritses nad merega. Adam ja Eeva jäid igaveseks lõksu ja pärandasid oma järglastele kombe kanda niudevööd. Iga kord, kui nad tülitsevad, ähvardas Adam paadi ehitada ja Floridasse minema sõuda, millele Eeva vastas hoiatava lõkke süütamisega. Põlemissurm on kuubalaste geenides igaveseks säilinud. Tihti võib kuulda lugu mõnest naisest, kes ennast põlema pani. Muide, peaaegu kõik püromaanliku enesetapu juhtumid, millest olen kuulnud, on toime pandud naiste poolt ja need on kireenesetapud. Kunagi ei ole ma kuulnud, et mõni Kuuba mees, ükskõik kui *macho* ta ka poleks, oleks ennast süüdanud ja punuma pistnud. Vaid Kuuba naistel on millegi sellise tegemiseks piisavalt julgust, mehed eelistavad end merre heita.

Kõik, mis juhtub, võib olla prohvetlik: samasugune lugu juhtus siis, kui Fidel Castro lõi Kuuba revolutsioonilise mehe ja naise. Nemad tahtsid olla vabad ja demokraatlikud, tema lukustas nad vabaduse saarele, sundides neid kasutama tühje sõnu ja sööma mitte oma maa toitu, vaid kaugete maade mannat – kama. Traditsioonilised põllukultuurid kadusid kui nõiaväel ja seletamatu suutmatusest ennast ära toita muutus õudusunenäoks. Sina ei pea elama oma töö viljadest.

Nagu minu 11 miljonit kaasmaalast, elasin ka mina läbi sotsiaalsed, majanduslikud, toitumuslikud, kultuurilised ja psühholoogilised eksperimendid. Fideli peetakse kas hea või halva sõnaga mees iga päev. Ka praegu põhjustab tema

hääle kuulmine mul külmavärinaid ning mul tuleb tahtmine nutta, justkui mu oma isa tõreleks minuga. Sellele reaktsioonil puudub loogiline seletus, see on midagi lapsikut ja haiglaslikku. Kui ma pühendaksin selle raamatu oma vanemate asemel Fidelile, oskaks Freud seda meditsiinilise juhtumina käsitleda. Fidelil on palju ühist Hitleriga: kõneosavus, oskus massidega manipuleerida, patriotismi muutmine strateegiaks, peaaegu religiooniks.

Kui mu isa põrkus kokku millegagi, mida ratsionaalselt seletada ei saanud – see on Kuubal sagedane – nimetas ta seda „imepäraseks tõeluseks“: see on mõiste, mille võttis kasutusele Kuuba kirjanik Alejo Carpentier oma raamatus „Siitilma riik“. See tähendab, et üleloomulik avaldub Ladina-Ameerika reaalsuses loomulikult. Kuubalane on kolme rassi – valgete, mustanahaliste ja põliselanike – segunemise tulemus. Minu arusaamise järgi on Kuuba „imepärase tõeluse“ olemus pärit just sellest segust ning iga rassi kohanemisest uue keskkonnaga.

See segu rassidest, religioonidest, keeltest ja kultuuridest on kuubalastes põhjustanud palju eelarvamusi: valged on valelikud ja domineerivad, mustanahalised on laiskvorstid ja vargad, hiinlased on reeturlikud ja toovad halba õnne, juudid on spekulandid ja „poolakad“. Venelased müüvad kilekotte ja lihakonserve, nad on haisvad, paksud ja juhmakad. Ameeriklased on jänkid või siis lihtsalt nätsu näriavad imperialistid, nad on väga halvad ning Kuubal keelatud. Latiinod elavad Ladina-Ameerikas ja ei oska salsat tantsida. Kuubalased ei ole kindlasti mitte latiinod: kõik latiinod on indiaanlased, üldiselt vasakpoolsed ja tantsivad karnevalidel.

Ah jaa! Ja kõik hispaanlased on *gallego*'d ehk galeegid ning tulevad Kuubale, et mustanahalisi kuubatare endaga kaasa võtta. Kõik need eelarvamused on tunnistuseks kuubalaste huumorimeelest, teiste ja iseenda üle nalja heitmine on muutunud toimetulekureegliks.

Kuubalane naerab palju, kuid see on kahe teraga mõök – ühest otsast aitab see hoida positiivset mõtlemist, teisalt muudab aga konformistiks. Naeruga vähendab kuubalane kõige tõsidust, ta kasutab seda kui kaitsemehhanismi. „Nii lihtsalt on“ ning juba naerdakse laginal. Niimoodi on üle elatud kõik need aastad diktatuuri all. Kuidas on üks režiim nii kaua vastu pidanud? See on ime – nii majanduslik kui sotsiaalne. Tavapärane ebatõelisus. Kuidas on võimalik, et üks rahvas on nii palju välja kannatanud ning elanud rohkem kui kuuekümne aasta jooksul pidevalt äärmuslikes oludes, piirsituatsioonis? Kuidas on Kuuba ja Eesti sarnased repressioonid üle elanud?

Kuna huumorimeel ei ole elus püsimiseks piisav, kasutasid paljud kuubalased tervet mõistust ja emigreerusid, ka mina otsustasin lahkuda. Minu mälestused ei ole poliitilised, vaid see mida olen kogunud, jälgides ühe riigi õitsengut ja allakäiku ning hiljem teise riigi allakäiku ja õitsengut. Ja *riigi* asemel eelistan rääkida *isamaast*, mis võib küll olla klišeelik sõna, aga väljendab armastust maa ja rahva vastu, ma olen mõlema maa patrioot. Mõlemal on ühine rohetav loodus ja sinine taevas. Pole kusagil olemas nii sinist taevast kui Kuubal, olgugi et vahel kõrvetab päike niimoodi, et selle nautimine on võimatu. Samuti ei ole kusagil nii sinist taevast kui Eestis, kui päike paistab, ja see on imeline.

1967, kangelasliku Vietnami aasta

1967. aastal sündis Kuuba esimene Anneli. Tol ajal oli tavaline saada vietnami kangelase Nguyễn Văn Trỗi auks nimeks Nguyễn, samuti tunnen mõnda, kelle nimi on Hanoi – kogu eluks revolutsiooniliselt ristitud.

Nende memuaaridega alustades sain teada, et samal aastal on sündinud ka Kurt Cobain ning et Aretha Franklin oli selleks ajaks juba kuulus ja andis välja albumi „Respect“. Biitlid tegid alles debüüti oma esimese singliga – see on selles loos oluline, kuna mõjutas vägagi minu sünnilugu: minu vanemad armastasid biitleid ning nad said Moskvas õppides kokku, et salaja seda bändi kuulata. Minu isa õppis Lomonossovi ülikoolis keemikuks ja ema oli samas ülikoolis praktikal. Päeval õppis ta vene filoloogiat ning öösiti käis kuubalastega tantsimas.

Ladina-Ameerikas avaldas Gabriel García Márquez raamatu „Sada aastat üksildust“ ja Mario Vargas Llosa jutustuse „Kutsikad“, lugesin mõlemaid ligi viisteist aastat hiljem. Hakkasin mõtlema, mida tegid sel aastal Kuuba kirjanikud. Aastal 1967 teatas Fidel, et intellektuaalne vara kuulub rahvale – see tähendab, et Kuuba kirjanikud kaotasid sel aastal inspiratsiooni ja ei kirjutanud midagi.

Santa Claras alustas tööd jäätisekohvik Coppelia, tänu millele kasvasin üles tervislikult.

Boliivias tapeti Che Guevara.

Milline neist sündmustest on mind kõige rohkem mõjutanud?

Hakkasin kasvama, nii nagu kasvas Che kultus: kui ma viis aastat hiljem kooliteed alustasin, teadsid juba kõik lapsed, et suureks saades oleme nagu Che, sest iga koolipäeva hommikul vandus iga Kuuba laps riigilipu ees: „Pioneerid kommunismi eest! Suurena oleme nagu Che!“ Milline Che siis oli? Che oli argentiinlane ja kui ta ütles *caballo* (hobune), hääldas ta seda väga jõuliselt, venitades valulikult argentiinapärasest „ž“-d, nagu ei jätkuks tal õhku lõpuni „o“ juurde jõudmiseks. Siinkohal võin täpsustada, et ta oli astmaatik. Che oli hea välimusega, ta oli arst, ta oli mässaja, ta oli Fideli sõber. Tänu Chele on minu sünnilinn Santa Clara tänapäeval väga kuulus ning sinna teevad palverännaku kõik Kuubat külastavad vasakpoolsed turistid. Santa Clarasse on maetud tema käteta säilmed, mis leiti lõpuks peale kaht aastat vaevalisi otsinguid 10 000 ruutmeetri suuruselt alalt ühe maandumisraja alt Boliiviast Vallegrandest.

1967. aastal pandi paika minu põlvkonna kurss, kui Fidel tõi revolutsiooni kaheksandale aastapäevale pühendatud kõnes välja kõik, mis Kuubal nende aastate jooksul oli saavutatud, ja eriti selle, mida tuli veel teha. Võisin ennast rahulikult tunda, sest saavutatud oli palju:

... teiseks revolutsiooni fenomeniks on naiste kaasamine tööellu (APLAUS). Plaani täitmine oleks võimatu ilma kümnete tuhandete naisteta, kes töötavad kohviistandustes ...

... Praegusel hetkel on juba 5 800 000 munevat kana (APLAUS), see tähendab 5 miljonit kana, tänu kellele kuu keskmine toodang on üle 90 miljoni muna ning mõnel kuul küündib 110–120 miljonini ...

... Ka loomakasvatuses on tehnika juurutamisel saavutatud silmapaistvaid tulemusi. Vaid 20 kuu eest oli kunstliku viljastamise plaanis ainult 60 000 lehma, kuid eelmise kuu lõpus oli möödunud aasta kokkuvõttes plaanis 1 200 000 lehma (APLAUS) ... Revolutsiooni võidu ajal ei olnud meil ühtegi viljastamistehnikut ning praegu on neid juba 2000 (APLAUS) ning 1970. aastaks 5000. Lehmade arv peab selle aasta lõpuks lähenema 2 miljonile loomale (APLAUS) ...

... Profisport on välja juuritud ... Huvitav on aga see, et ükski profisportlane, kelle jaoks sport oli äri, ei ole kunagi kaasa teinud seesuguse entusiasmi, seesuguse meeolekuduse, seesuguse julgusega, nagu seda on üles näidanud meie mitteprofessionaalsed sportlased. See õppetund ei puuduta ainult sporti, see on ka poliitiline õppetund, mis tõestab, et on võimalik arendada paremat inimest, ilma et me tingimata peaksime mõtlema labasest rahast. See näitab, et inimene, keda me peame revolutsioonilises Kuubas arendama, ei sarnane kapitalistiga, kes tegi kõike – olgu see halb või hea –, mõeldes vaid peesodele. Me peame arendama rahva, kes kaugeneb päev-päevalt tollest inimtüübist, või me ei jõua välja arendada seda üliinimest, kes on võimeline elama kommunismis (APLAUS) ...

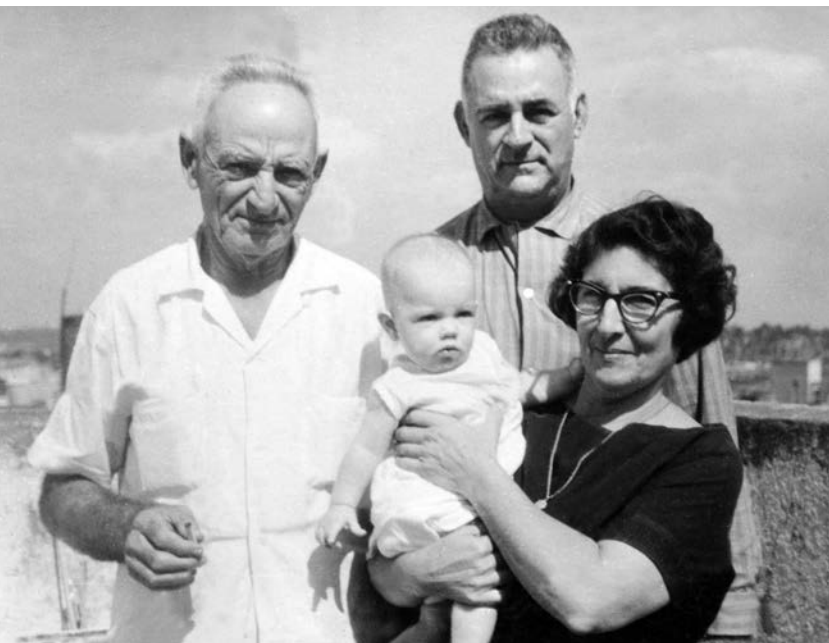
...Kuuba kalurid Patagonia rannikul, peaaegu 5000 miili kodumaast, kõigest kaheksa aastat peale revolutsiooni!

Kes võis seda arvata!

Anneli vanaema ja emaga, juuli 1967

Anneli vanavanaisa ja vanavanematega hotell América katusel, 1967

Kuuba kalurid meie kalalaevadel püüavad turska Gröönimaa lähistel arktilistes vetes, kõigest kaheksa aastat peale revolutsiooni! Kes võis seda arvata!

Ka kala püüdes me võidame! (APLAUS)

Niisiis, minust võis saada kohvikorjaja, kunstlik seemendaja või loomaarst, suhkrurookasvatataja või suhkrutootmise insener, kalur või polaaruurija, sportlane või kehalise kasvatusõpetaja või lihtsalt proletaarkana, miljonite munade muneja. Lisaks sellele olin ma revolutsionäär, vankumatu internatsionalist. Olin igal hetkel valmis toetama Vietnami, aafriklasti, partisane Colombias ja Venezuelas ühise vaenlase – jänkide imperialismi – vastu.

Minu esimesed mälestused on väga lärmakad, arvan, et need on juunikarnevali ilutulestikust. Ema oli saabunud Kuubale kuu varem, lootust täis ja kaheksandat kuud rase. Sel ajal võeti nõukogudemaalasi vabaduse saarel väga hästi vastu ja neist peeti lugu. Esimesed fotod minu emast on tehtud mahlakate troopiliste puuviljadega. Ta ei teadnud nende nimesid ning ehk ei olnud kunagi osanud ettegi kujutada, et sellised üldse olemas on. Ka tema hispaania keele õppimine algas just sealt: mango, *mamey* ehk marmelaadipuu vili, papaia, kookos, banaan, maniokk olid esimesed sõnad, mis me kuulsime.

Karneval, mis oli revolutsioonilistel kaalutlustel varasematele kuudele lükatud, liikus provintsist provintsi läbi kogu saare, kuni jõudis samaaegselt Santiago de Cubasse ja Havannasse, et tähistada 26. juulit – relvastatud ülestõusu alguse kuupäeva, kui Fidel santiagolaste traditsioonilise

karnevali lärmi ära kasutades ründas Moncada kasarmut. Karnevali hakati Kuubal, Santiago de Cubas pidama alates 17. sajandist. Alguses oli sellel religioosne olemus: hispaania kolonistid pidasid neid pidustusi apostel Jaakobuse ehk Santiago auks. Hiljem segunes kristlik liturgia Aafrika ja Prantsuse-Haiti kultuuridega, kui mustanahalistele orjadele, mulattidele ja vabadele mustanahalistele anti luba põllutööde lõppedes pidutseda. 20. sajandi alguseks oli karneval juba kooslus muusikast, tantsust, teatrist, kujutavast kunstist, kostüümidest ning seda tähistati kogu Kuubal. Revolutsiooni käigus omistati pidustustele sotsiaalseid klasse lepiv olemus, eriti oli see suunatud koloniaalperioodist päritud rassiliste eelarvamuste vastu.

Sel ajal kui valged ja mustad koos Santa Clara karnevalil pidutsesid, sündisin mina – mitte revolutsioonilistel eesmärkidel – just nimelt tänu ilutulestikule: ema läks joostes vanaisalt natsionaliseeritud Hotel América trepist üles, et katusel ilutulestikku vaadata, sest südaööl algas valgusvaatemäng Sandino pesapallistaadionil, mis meie hotellitoa aknast vaadatuna tundus suure laulukaarena. Mina ilmselt mõtlesin, et ema on hulluks läinud, kui põhjustab taolisi kõikumisi ja hüppeid ning häirib minu mugavat olemist: ta kas tahab minust lahti saada või et mina väljuksin temast, appi ma suren kuumale kätte. Sealsamas lasin emal veed lahti ja asusin võitlema valguse kätte pääsemise nimel. See oli esimene käsk, mille ma elus täitsin: „Tule!“ Ma ei tea, kuidas me karnevaliöööl haiglasse jõudsimme, arvatavasti mõne 1957. aasta Chevrolet’ga, mis oli tol ajal veel väga uus auto.

Olen kindel, et olin esimene Anneli Kuubal. Siis see nimi moonduks ja tekkisid modifikatsioonid nagu Amneris, Agnery,

Annelys jne. Üks koolikaaslane pani oma tütrele minu auks nimeks Anneli. Kui ma sellest teada sain, siis muidugi tundsin uhkust, kuid tegelikult see ka ehmatas mind. Kas võib siis olla, et mina olen täiuslikkuse kehastus? Mina, Santa Clara linna suurima heategija Marta Abreu kõrval! Kui palju Martasid on Santa Claras?

Kuuba nimed käivad ajaga sammu, sest ka nende kujanemisele on kaasa aidanud revolutsioon. 1970-ndate lõpus saabus Y-põlvkond, mis oli nimede anglo-venestamise tagajärg. See oli nagu epideemia või tulnukate invasioon: Yusneidi, Yusimi, Yoani, Yoanka, Yosbel, Yovani, Yaisely, Yami-let, Yanisi, Yulaidi, Yadira, Yusnabi, Yordanka, Yenni, Yoel. Mõned nimed on inglise päritolu ja algavad originaalversioonis „j“-ga. Kuna hispaania keeles hääldeb „j“ alati „h“-na, siis ei võimaldanud seadused registreerida selliseid nimesid, mis algavad „j“-ga, aga hääldatakse nagu „y“. Imekombel ei kirjutatud balleti „Giselle“ nimeks „Yisele“, mille eest tuleb suure tõenäosusega tänada priimabaleriini Alicia Alonsot. Ülejäänud on väljamõeldud nimed, et moega kaasas käia. Igatahes ma arvan, et see on uurimist vääriv nähtus, mis võib-olla tulevikus võetakse inimkonna kultuuripärandina kaitse alla, kuna toimus täielik tavadest lahti ütlemine ja loodi uus, protestinimedega põlvkond.

Pühakute austamine ei olnud enam kohane ja kalendrite tagaküljel olevad pühakutepäevad kadusid. Siis saabus vene aeg: filmid, multikad, raamatud ja kangelased, konservipurgid, masinad, ka õnnelikud kuubalased, kes reisisid NSVL-i, ja Kuubale tööle tulnud Nõukogude spetsialistid – kõik see rajas teed uuele kultuurile. Ilmus uus põlvkond lapsi nimedega Boris, Dmitri, Lenin, Katiuska, Niurka, Sonia, Tatiana,

Natacha, Katia, Yordanka, Vladimir jne. Minu õe sõbranna oli Salianka, keda mu isa kutsus Supitüdrukuks. Isa diplomaadist sõbra kaksikud tütred olid Lituania ja Letonia (Estonia või Finlandia olnuks eriti veider). Isa teine sõber, kes oli väga revolutsioonimeelne – ma ei tea, mil määral siiralt või oportunistlikult, sest Kuubal on kõike –, pani tütardele nimeks Init ja Inra, mis olid lühendid riigiasutuste nimedest: INIT – Riiklik Turismitööstuse Instituut ja INRA – Riiklik Põllumajandusreformi Instituut. Mul oli au kohtuda Riikliku Põllumajandusreformi Instituudiga – nii isa teda mulle tutvustas –, hellitavalt Inraga, kes oli väga tore tüdruk, vaatamata oma nime maalähedusele ja radikaalsusele. Kindlasti mäletab kogu minu põlvkond Hanoid, last, kes laulis televisioonis laulu „Tahan olla meremees“. Ilmselt mõtlesid tema vanemad esmalt Ho Chi Minhile, kuid vanavanemad olid šokeeritud ja pärast pikka perekonnakoogu otsustati panna midagi lihtsamini hääldatavat ja ilma habemeta.

Seejärel tulid kombineeritud nimed ehk segu isa ja ema nimedest. Ja nüüd on lõpuks naastud traditsiooniliste nimede juurde. On tekkinud äraspidine konflikt põlvkondade vahel, kus vanaema Yusimil on lapselaps María. Mu sõbranna muutis oma nime ära, sest ei tahtnud järeltulijate ees häbisse surra. Üks nimi on mul eriti meele, see on mu lemmik ja kirss tordil – Marxlenin. Kui ma selle neiu nime esmakordselt kuulsin, ei suutnud ma oma kõrvu uskuda ja palusin mitu korda korrata. Töötasime koos peaaegu kaks aastat ja õnneks ei pidanud ma kunagi tema poole nimepidi pöörduma. Ei kujuta ette, mida ma oleksin teinud, sest see oli minu põhimõtete jaoks hääldamatu. Pean märkima, et olen

nimedele väga tundlik. Kui hooman, et kellelegi tema nimi ei sobi, ei kutsu ma teda kunagi nimepidi.

Alles suurena sain teada, et minu tüüpilist eesti nime ei pannud mulle mitte ema, vaid isa, keda sünnitustuppa ei lubatud. See, et ainus viis haigla kolmandal korrusel viibiva emaga suhtlemiseks oli alt karjuda, ei pannud teda aga meelt heitma ning ta karjus emale seda, mida ema uskus kuulvat. Nii saadab see nimi mind tänini ja seob kahtlemata selle teise kummalise maaga, mis ei näinud mind sündimas ega kasvamas.

Anneli, ja mitte ainult – Anneli Ramos Pöder. Kuna hispaania tähestikus veidraid vokaale ei eksisteeri, muutus „õ“ „y“-ks ja minu perekonnanimeks sai Pyder. See nimi on läbi teinud teisigi muutusi. Teist korda siis, kui saabusin Moskvasse ning muutsin vene transkriptsioonis „y“ vasteks oleva vene „и“ kiiresti „и“-ks, et vältida arusaamatusi. Eestisse elama saabudes sai nimi tagasi oma algse tähenduse ning selle eesti-hispaania koosluse kelmikusest sain aru alles siis, kui ühel päeval poes ütles müüja mu kliendikaarti nähes: „Kui naljakas nimi, Rammus Pöder!“ Öeldakse, et Ramose nimi tuleb palmipuude püha nimetusest (hispaania keeles Domingo de Ramos) ning pärineb Galiciast või Astuuriast, kuid on ka teisi allikaid, mis seostavad seda inkviisitsiooni ajal Hispaanias kristlusesse pööratud juutidega. Selle kristlik-animistliku nimega seisan ma vapralt silmitsi kõiksuguste kultuuridega.